

4. Сысоев П. В. Современные информационные и коммуникационные технологии: дидактические свойства и функции / П.В. Сысоев // Язык и культура. – 2012. – № 1 (17). – С. 120–133.
5. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий / П.В. Сысоев, М.Н. Евстигнеев. – М. : Глосса-пресс ; Ростов н/Д : Феникс, 2010. – 180 с.

The methodical potential of mobile technologies in teaching English language is described in the paper. Due to the fast growth of technology, and advances in electronic learning technologies, mobile learning began to have an enormous impact on our lives. With the widely use of more sophisticated mobile communication devices with the portability and connectivity functions, teaching in classroom can now be transformed by using this technology. These days, the innovations of technologies are contributing significantly to the quality of education in spite of their limitations. Mobile technologies are rapidly attracting new users, providing increasing capacity, and allowing more sophisticated use. Since they are becoming very accessible for individuals in most parts of the world, it has a great role in facilitating learning both in formal and informal context. Due to this, Mobile Learning (ML) was introduced and attracted the attention of educators in various academic institutions. When it comes to language learning, it is termed as Mobile Assisted Language Learning (MALL) approach as a way to be considered in the environment language learning. Mobile technologies may assist in the facilitation of learning or serve as the actual educational structure allowing learning to occur. For example, multimedia presentations, knowledge-management software, video conferencing, cloud computing and collaborative document editing are notable information technology services benefiting education. Now mobile technologies have made it easy to study as well as teach in groups or in clusters. At the English lessons with online we can be united together to do the desired task. There are different programs, games and they help learn English. Efficient postal systems, the telephone (fixed and mobile), and various recording and playback systems based on computer technology all have a part to play in educational broadcasting in the new millennium. In addition, mobile technologies provide an even greater avenue for interaction between teacher and students. Mobile technologies make learning English available to a wider range of learners as well.

Key words: informatization of education, informatization of language education, mobile teaching, smart-technologies.

УДК 373.3 : 81.161.2

Ольга Яцук, Тетяна Кравчук
Olha Yatsuk, Tetiana Kravchuk

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРАВОПИСНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

INTERACTIVE TECHNOLOGIES AS A MEANS OF FORMING PRIMARY SCHOOL STUDENTS' ORTHOGRAPHIC COMPETENCE

У статті розглянуто психологічний та лінгводидактичний аспекти засвоєння правописних тем; проаналізовано структуру інтерактивного уроку, спрямованого на формування правописної компетентності учнів молодшого шкільного віку засобами інтерактивних технологій.

Ключові слова: правописна компетентність, орфографічна грамотність, пунктуаційна грамотність, інтерактивні технології, інтерактивний урок.

Не викликає сумніву той факт, що формування правописної компетентності, по-перше, має велике суспільне і педагогічне значення, адже людина, яка не оволоділа на достатньому рівні писемною навичкою, не може повноцінно реалізувати себе в суспільстві. По-друге, незважаючи на науково-технічний прогрес, коли обсяг інформації постійно зростає, а її отримання, збереження й перероблення тісно пов'язані з оволодінням навичками роботи з комп'ютером і є необхідним складником людської діяльності в усіх її різновидах, навчання каліграфічного і грамотного письма залишається основним завданням сучасної школи. По-третє, кінцевий результат засвоєння графіки, відтак граматичних знань, орфографічних і каліграфічних умінь – це розвиток в учнів умінь граматично правильно, точно і змістовно висловлювати свої думки як в усній, так і в писемній формах. По-четверте, умінь оформити свою думку засобами синтаксису та пунктуації становить завершальну ланку роботи над формуванням мовної особистості випускника загальноосвітньої школи.

З огляду на сказане, виникає необхідність оновлення методів і прийомів навчання, залучення інноваційних методик до процесу формування в учнів предметних та життєвих компетентностей. Сучасному суспільству потрібні громадяни, які здатні приймати нестандартні рішення, творчо розв'язувати проблему, самоконтролювати чи самооцінювати результати своєї діяльності. Тому всі аспекти навчання повинні бути спрямовані на розвиток творчої особистості, розкриття обдарованості кожної дитини. Для того, щоб зацікавити учнів, необхідно дбати про гармонійне поєднання мотиваційного, змістового, розвивального та виховного компонентів уроку. Саме учень повинен стати центральною фігурою на уроці, адже від творчої активності школярів, їх умінь доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, умінь спілкуватися з однокласниками й учителем залежить результативність уроку. Вплинути на традиційний процес навчання, підвищити його ефективність, спрямувати його на розвиток особистості учня, допоможе використання інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів [3, с. 2].

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена, з одного боку, соціальною значущістю оволодіння мовою як засобом спілкування і пізнання, а з другого боку – невисоким рівнем орфографічної грамотності учнів початкової школи, недостатністю дослідження порушеного питання.

Теорії і практиці навчання орфографії української мови приділили увагу також М. Бардаш, М. Бернацький, О. Біляєв, М. Вашуленко, С. Дорошенко, О. Караман, Г. Козачук, О. Коломійченко, Г. Передрій, Л. Райська, Л. Симоненкова, І. Хом'як, О. Хорошковська, С. Чавдаров, Н. Шкуратяна, І. Ющук, С. Яворська та ін.

Наукові засади методики пунктуації були закладені такими вченими, як Ф. Буслаєв, О. Пешковський, Л. Щерба, розвинені С. Абакумовим, О. Дудниковим, Г. Бліновим, В. Мельничайком та ін.

Важливе значення для оволодіння писемними умінями і навичками має усвідомлення школярами лінгвістичної природи орфографії. Правопис української мови регулюється певними принципами, які досліджували М. Жовтобрюх, А. Медушевський, І. Олійник, М. Пилинський, В. Русанівський, С. Єрмоленко, М. Івченко, Г. Козачук, І. Дацюк та інші вчені.

Інтерактивні технології як визначальний складник навчально-виховного процесу описали у своїх наукових розвідках О. Пометун, Л. Ампілогова, О. Комар, В. Мельник, Л. Павлова, Л. Пироженко, М. Скрипник, В. Місяцев, О. Леонт'єв, Г. Висотський та ін.

Мета статті – з'ясувати ефективність інтерактивних технологій під час для формування правописної грамотності учнів молодшого шкільного віку.

На думку психологів, процес оволодіння правописними умінями та навичками належить до найбільш складних усвідомлених форм комунікативної діяльності, тому перш ніж починати навчання письма, потрібно знати анатомо-фізіологічні й психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку [11, с. 93].

У молодшому шкільному віці продовжують розвиватися основні пізнавальні властивості й процеси (сприймання, увага, пам'ять, уява, мислення і мовлення).

Завдяки старанням у молодших школярів розвивається довільність, усвідомленість, вибірковість сприймання. Вже у першому класі школяр виробляє вміння сприймати предмети відповідно до потреб та інтересів, які виникають у процесі навчання, і свого попереднього досвіду.

Увага молодшого школяра ще значною мірою мимовільна, але все більшого значення набуває довільна. Учень може зосереджуватись на тому, що говорить вчитель, показує у підручнику, на дошці. Водночас стійкість довільної уваги незначна, тому вчитель повинен спиратись на мимовільну увагу учня, використовуючи значну кількість наочності [4, с. 364].

Водночас у молодшому шкільному віці динамічно змінюється співвідношення мимовільного й довільного запам'ятовування. Інтенсивно розвивається довільна пам'ять, хоча мимовільна теж активно використовується. Під впливом навчання у цьому віці активно формується логічна пам'ять, яка відіграє основну роль у засвоєнні знань [9, с. 290].

Уява молодшого школяра розвивається в напрямі зростання її керованості, реалістичності, втілюваності. Начальна діяльність сприяє розвитку уяви та переходу її від репродуктивних до творчих форм. В учнів початкової школи зростає швидкість створення образів уяви.

У ході навчання учнів початкової школи використовують усі операції мислення, особливо активно порівняння, аналіз, синтез, узагальнення та конкретизацію. Доступними і правильними для дітей цього віку є базові мислені форми – поняття, судження, міркування та умовиводи.

Важливими змінами мовлення молодшого школяра є свідоме вживання різних форм слів, розширення активного та пасивного словника. Розвиваються такі види мовленнєвої діяльності: говоріння і слухання; форми мовлення – монологічне, писемне, внутрішнє. В усіх виявах розвитку мовлення учня містяться ознаки зростання його довільності [12, с. 158].

Таким чином, означені психологічні особливості розвитку людини лежать в основі формування в школярів молодшого шкільного віку орфографічної та пунктуаційної навичок.

Психологи-науковці витлумачують поняття «навичка» як автоматичну дію, сформовану цілеспрямованими вправами, яка виконується легко та вільно. Психологічна сутність навички полягає в тому, що вона звільняє свідомість учня від необхідності контролювати технічні компоненти діяльності і дає змогу зосередитися на її меті, завданнях та умовах [13, с. 260].

Орфографічна навичка – це безпосередній наслідок засвоєння знань, які зміцнюються в процесі повторного застосування їх на практиці під час розв'язання орфографічних завдань у ході виконання вправ [8, с. 174].

Орфографічна навичка є досить складною. Вона утворюється на основі довготривалих вправлянь і базується на більш простих умінь і навичках, зокрема таких, як навичка письма, вміння робити звуковий аналіз і встановлювати співвідношення між звуком і буквою, вміння розпізнавати орфограму і застосовувати правило [5].

Важливе значення для формування правописних умінь та навичок має, безперечно, запам'ятовування, збереження та наступне відтворення школярами орфограм на письмі. Методисти М. Баранов і Г. Іваницька визначили такі види орфографічної пам'яті: 1) слухова (запам'ятовування на слух фонем у морфемах і реалізується у переданні фонем за допомогою букв, для чого можуть бути використані різноманітні види диктантів); 2) зорова (активно виявляє себе під час письма на слух, у використанні різних видів списування і в зорових диктантах, необхідна у вивченні умов вибору орфограм і в роботі над орфографічними помилками, які допускають учні); 3) кінестетична, або мовленнєворухова (спирається на покладове орфографічне промовляння слів, внаслідок чого закріплюється звуковий склад вивченого слова в м'язових рухах органів мовлення); 4) моторна пам'ять (пов'язується з багаторазовим записом того ж самого слова) [2, с. 5].

Ефективність у навчанні орфографічно правильного письма забезпечується насамперед дотриманням загальнодидактичних принципів навчання. Крім цього, необхідно брати до уваги й особливості розвитку усного мовлення, розуміння учнями змісту того, що пишуть, розвитку уваги, активності в засвоєнні знань, самостійності у виконанні орфографічних завдань, уміння розпізнавати орфограму. Доцільно застосовувати систему орфографічних вправ, повторювати вивчене, контролювати і перевіряти рівень сформованості орфографічної навички, здійснювати роботу над помилками.

Зауважимо, що окреслені умови є визначальними й у процесі формування пунктуаційної навички, вільного застосування правил пунктуації на практиці.

Пунктуаційні та орфографічні навички становлять правописну компетентність молодших школярів – вміння правильно писати слова тільки з вивченими видами орфограм і правильно ставити розділові знаки в реченнях у межах засвоєного матеріалу.

Беручи до уваги психологічний аспект формування орфографічних та пунктуаційних умінь та навичок, можемо окреслити й лінгводидактичні особливості навчання учнів правописним темам.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроку. Як правило, структура таких занять складається з п'яти елементів: мотивації (не більше 5 % часу заняття); оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів (не більше 5 % часу заняття); надання необхідної інформації (10–15 % часу); інтерактивної вправи – центральної частини заняття (45–60 % часу на уроці); підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку (до 20% часу) [3, с. 3].

Мотивація. Мета цього етапу – сфокусувати увагу учнів на проблемі та викликати інтерес до обговорюваної теми. Для цього можуть бути використані прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, інтерес до змісту знань, процесу їх отримання, підкреслюють парадоксальність явищ і подій. Це може бути й коротка розповідь учителя, і бесіда, і демонстрування наочності, і нескладна інтерактивна технологія («мозковий штурм», «мікрофон», «криголам» тощо). Мотивація чітко пов'язана з темою уроку, психологічно готує учнів до її сприйняття, налаштовує їх на розв'язання певних проблем. Як правило, матеріал, що пропонується для обговорення учням під час мотивації, наприкінці підсумовується, стає «місточком» для представлення теми уроку [10, с. 62].

Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів. Мета вчителя – забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності, тобто того, що вони повинні досягти на уроці і чого від них чекає вчитель.

Формулювання очікуваних результатів уроку – це важливий момент інтерактивного навчання, бо не усвідомивши цього, учень може сприйняти навчальний процес як ігрову форму діяльності, не пов'язану з навчальним предметом. Формулювання результатів має відповідати таким вимогам: висвітлювати результати діяльності на уроці учнів, а не вчителя; чітко відображати рівень навчальних досягнень, який очікується після уроку; чітко вказувати на способи «вимірювання» результатів; учитель має говорити коротко, ясно й абсолютно зрозуміло для учнів.

Цікавою для етапу уроку є вправа на визначення ключового слова теми уроку, зашифрованого за допомогою цифр і букв.

Надання необхідної інформації. Мета етапу – дати учням достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання, але за мінімально короткий час. Це може бути міні-лекція, виконання домашнього завдання, опанування інформації за допомогою технічних засобів навчання або наочності. Для економії часу на уроці і для досягнення максимального ефекту уроку можна давати інформацію для попереднього домашнього вивчення. На самому уроці вчитель може ще раз звернути на неї увагу, особливо на практичні поради, якщо необхідно, прокоментувати терміни або організувати невеличке опитування [10, с. 67].

Обов'язковою є така послідовність і регламент проведення *інтерактивної вправи*:

1. Інструктування (2–3 хвилини).
2. Об'єднання в групи або розподіл ролей (1–2 хвилини).
3. Виконання завдання, де вчитель виступає як організатор, помічник, ведучий дискусії (5–15 хвилин).
4. Презентація результатів виконання вправи (3–15 хвилин).

На четвертому етапі інтерактивного уроку в початковій школі можна застосувати такі інтерактивні вправи: «Ажурна пилка», «Займи позицію», «Метод «Прес»», «Два – чотири – всі разом», «Акваріум» [10, с. 71].

Рефлексія. Мета – згадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності (зміст, тип, способи, проблеми, шляхи вирішення, отримані результати).

Методика проведення рефлексії на уроці містить такі етапи.

1. Припинення діяльності (з можливістю продовження роботи).
2. Відновлення послідовності виконаних дій (навіть незначних).
3. Вивчення відтвореної послідовності дій з точки зору їх ефективності, продуктивності, відповідності поставленим завданням.
4. Виявлення і формулювання результатів рефлексії: предметна продукція діяльності (ідеї, пропозиції, закономірності, відповіді на запитання); способи, які використовувалися чи створювалися в ході діяльності; гіпотези щодо майбутньої діяльності. Рефлексія може подаватися у вигляді малюнків, схем, графіків [10, с. 71].

На етапі рефлексії доцільні інтерактивні вправи: «Від А до Я», «Абетковий суп», «Незакінчене речення».

Наприклад: вправа «Абетковий суп».

Учитель готує заздалегідь розрізану абетку, вилучаючи з неї букви ь, и, й. Кожен учень витягує з кошика по літері та придумує підсумкове речення щодо теми уроку, яке починається з цієї літери [7, с. 58].

Наголосимо, важливо проводити рефлексію на кожному занятті і на початкових етапах залучати до неї всіх учнів. Тоді рефлексія буде виконувати функцію не тільки контролю з боку вчителя, а й самооцінки, спонукаючи до самоаналізу.

Безсумнівно, інтерактивне навчання в контексті компетентнісного підходу, на відміну від традиційного, змінює завдання оцінювальної діяльності вчителя. Зокрема воно полягає у тому, щоб формувати соціальні, комунікативні та інші вміння, які є необхідними для життя людини (здатність спільно працювати і приймати рішення, висловлювати обґрунтовані думки, вміння слухати, розв'язувати конфлікти, застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях); дати учням змогу обдумувати і вирішувати дискусійні питання та проблеми; оцінювати виконання учнями складних колективних завдань (розв'язання проблем і прийняття рішень); оцінювати старанність, яку учні вкладають у співпрацю, їхнє прагнення допомагати один одному в роботі; повністю оцінити всі навчальні досягнення учнів, які є результатом їхньої інтерактивної взаємодії. Завдяки цьому школярі самі навчаються, впорядковують і структурують свої знання.

На уроках доцільно застосовувати як оцінки-бали, так і описове оцінювання, яке дає змогу передати учням більше інформації про результати їхньої роботи, досягнення, труднощі [6, с. 58].

- Вибудовуючи інтерактивний урок, учитель повинен зважати на такі основні його переваги:
- інтерактивні технології дадуть змогу забезпечити глибину вивчення змісту (учні освоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння, аналіз, синтез, оцінка));
 - роль учнів змінюється: вони приймають важливі рішення щодо процесу навчання;
 - учні, які отримують власний досвід вчителювання, з нової точки зору дивляться на навчально-виховний процес, на роль вчителя і учня в ньому;
 - значно підвищується роль особистості педагога: вивляє себе перед учнями як лідер, організатор;
 - основним джерелом мотивації навчання стає інтерес самого учня [1, с. 18].

Окрім переваг, інтерактивне навчання містить також і недоліки: на засвоєння значного обсягу певної інформації потрібен значний час; кожна інтерактивна технологія потребує попереднього розгляду і навчання учнів процедури; на інтерактивному уроці важко дотримуватись дисципліни.

Отже, використання інтерактивних методів навчання наповнює новим змістом уроки в початковій школі, оскільки вони відкривають широкий простір для творчості, самостійної роботи учнів, підвищення рівня їх соціалізації. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу відповідної навчальної ситуації.

Подальше дослідження інтерактивних технологій, їх впровадження на уроках української мови в початкових класах дасть змогу підвищити рівень мовної компетентності учнів молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку / О.Біда // Початкова школа. – 2007. – №7. – С. 17–19.
2. Вітюк В. Психологічні фактори формування орфографічних умінь і навичок / В. Вітюк // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 6. – С. 5–7.
3. Грицюк О.І. Інтерактивні технології навчання молодших школярів / О. І. Грицюк // Початкове навчання та виховання. – 2011. – №8. – С. 2–17.
4. Дженджеро О. Деякі про переваги інтерактивного навчання в шкільній практиці / О. Дженджеро // Українська мова і література в школі. – 2006. – №2. – С. 8–10.
5. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія : [навч. посіб.] / Дуткевич Т.В. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
6. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / [упоряд. Стребна О. В., Соценко А. О.]. – 7-е вид. – К. : Основа, 2009. – 174 с.
7. Ковальчук Н. П. Формування пунктуаційних навичок у процесі вивчення синтаксису / Н. П. Ковальчук // Нова педагогічна думка. – 2004. – №4. – С. 38–42.
8. Мельничайко В.Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови : [посібник для вчителів] / Мельничайко В. Я. – К., 1986. – 168 с.
9. Нісімчук А. Сучасні педагогічні технології / Нісімчук А., Падалка О., Шпак О. – К. : Просвіта, 2000. – 368 с.
10. Побірченко Н. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій / Н. Побірченко, Г. Коберник // Початкова школа. – 2004. – №11. – С. 8–10.
11. Риженко О. Формування правописної компетентності / Олена Риженко // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2013. – № 18. – С. 39–41.
12. Семчук Д. Б. Творчо-дослідницькі та інтерактивні технології навчання на уроках української словесності : [посібник] / Семчук Д. Б. – Т. : Підручники і посібники, 2007. – 143 с.
13. Яворська С. Система праці над орфографічними помилками / С. Яворська // Урок української. – 2000. – № 3. – С. 33–35.

The article outlines the relevance of the studying of the formation of primary school pupils' orthographic competence. There is an overview of the articles dedicated to the issues of orthography and punctuation. There is a description of psychological peculiarities of the primary school pupils as an important component while achieving orthographic competence (thinking, attention, memory, skills). The article deals with the essence of such notions as «orthographic skill» and «punctuation skill» in two aspects: linguo-didactic and psychological.

A special attention is paid to the structure of the interactive lesson. There is a description of such components of this lesson: motivation; topic introduction and the introduction of the perceived results; the

presentation of the necessary information; interactive activity – central element of the lesson; summary and results evaluation. There is a deep analysis of the methodological background of these notions as well as their didactic essence. Furthermore, there are interactive activities which are the most appropriate on each stage of the lesson in accordance with the aim which is the formation of students' orthographic competence.

The attempt to analyze interactive technologies concerning their effectiveness and appropriateness on the Ukrainian language lessons while studying orthographic themes has been done. The advantages of interactive technologies application for the pupil's personality development as the main part of the lesson have been provided. The article also mentions the advantages of interactive technologies application for the teacher's personality. The disadvantages of such learning have also been enumerated.

It is evident that the article has a subjective essence, however all the conclusions are based on the works of the eminent methodologists, teacher-practitioners and scientists. The further research of the given issue will enrich the methodology of teaching primary school pupils' orthographic topics and will add to the theory of interactive methods.

Key words: *orthographic competence, orthographic skill, punctuation skill, interactive technologies, interactive lesson.*